

ANALIZA STAVOVA GRAĐANA MAKEDONIJE O KORUPCIJI U SPORTU

ANALYZE THE ATTITUDES OF THE CITIZENS OF MACEDONIA ON CORRUPTION IN SPORT

Ivan Anastasovski

Fakultet za fizičku kulturu Univerziteta Sv.Kiril Metodij, Skopje

Lazar Nanev

Pravni fakultet, Državni Univerzitet, Štip

Nedžad Vuk

Služba za odgoj, obrazovanje, mlade i sport, Grad Mostara

SAŽETAK

Kada uzmemo u obzir problem u društvenim sistemima na Zapadnom Balkanu kao cjelini, poseban akcenat je stavljen na korupciju u bilo kom obliku i formi. Ovo je neophodno istaknuti zbog integracionih procesa i težnje svih zemalja u regionu da postanu punopravne članice Evropske unije. Sport bi trebao biti jedan od segmenata koji ima ulogu da promoviše naše kulturne, religijske i civilizacijske vrijednosti ka tom putu. Kao i ostale društvene sfere, ni sport nije imun na korupciju, a to je posebno istaknuto na našim prostorima. Cilj ovog rada je analizirati stavove građana Makedonije o korupciji u sportu i sportskim organizacijama. Uzorak ispitanika čini 413 građana iz raznih gradova Makedonije, ravnomjerno obuhvaćenih iz urbanog i ruralnog dijela države, te ravnomjerno raspoređenih uzrasnih kategorija ispitanika. Ispitivanje je provedeno upitnikom sastavljenim iz 6 sociodemografskih i 23 suštinske varijable koje obrađuju problem korupcije u sportu i sportskim organizacijama. Rezultati istraživanja doveli su do zaključka da postoji visok procenat ispitanika koji su mišljenja da postoji korupcija u sportu, a da je fudbal sport u kojem je korupcija najviše prisutna. U procesu otklanjanja korupcije u sportu neophodna je institucionalna aktivnost za

uklanjanje korupcije, kao i više pozitivne propagande za sport i sportske organizacije.

Ključne reči: korupcija, društvo, sportski klubovi, sportske institucije, sport, sportski radnici.

SUMMARY

When we consider the problem within the social systems in the Western Balkans as a whole, special emphasis is placed on corruption in any form and shape. It is necessary to emphasize this problem due to the the integration process and aspirations of all countries in the region to become a full member of the European Union. Sports should be one of the segments which promote our cultural, religious and civilizational values toward this path. Like other social spheres sports are not immune to corruption, which is especially prominent in our region. (The Balkan region). The aim of this study is to analyze the attitudes of the citizens of Macedonia on corruption in sport and sports organizations. The sample comprised 413 people from various cities of Macedonia, evenly covering the urban and rural parts of the state, with evenly distributed age categories of respondents. The survey was conducted through a questionnaire composed of 6 social demographic and 23 core demographic variables that deal with the problem of

corruption in sport and sports organizations. The research results have led to the conclusion that there is a high percentage of respondents who believe that there is corruption within sports, and that football is the sport where corruption is most present. In the process of eliminating corruption in sports, institutional activity is essential in order to curb corruption, as well as more positive propaganda for sports and sports organizations.

Key words: corruption, society, sports clubs, sports institutions, sports, sports workers.

UVOD

Ako je prije sto godina osnivač modernih Olimpijskih igara Pjer de Kuberten izjavio „da je novac najveći neprijatelj sporta“, onda se s pravom pitamo zašto je moderno društvo žrtvovalo najvažniju sporednu stvar u životu svakoga čoveka na kugli zemaljskoj.

Korupcija u sportu nije nova pojava. Najraniji slučaj je zabilježen na Olimpijskim igrama održanim 388 p.n.e., kada je Eupolos od Tesalija podmitio tri njegova konkurenta na borilačkom turniru i tako sebi omogućio da osvoji zlatnu medalju (Maennig, 2005). Vremenom su slučajevi korupcije u sportu postali rasprostranjeni, u svim dijelovima svijeta i u svakom sportu.

Ponekad se moramo složiti oko toga da biznis ima neke moralne obaveze, kao što je ona da se ne reklamiraju priozvodi koji su nesigurni ili pokvareni. Konkretno, koja se moralna ograničenja odnose na profesionalne sportske timove velikih liga? Prema jednom gledištu, sportski timovi treba da imaju iste obaveze kao i drugi biznisi u pogledu bezbjednosti po čovjekovu okolinu, ali nikakve specijalne obaveze ih ne primoravaju da zaštite važne principe sporta. Ako se proizvod koji sport čini zanimljivijim prodaje, pošto su u biznisu, onda se sportski timovi trebaju angažovati oko toga.

Ono što se prodaje jeste ono što zadovoljava publiku. Međutim, danas je veoma jasno da sve zemlje koje su u tranziciji nisu imune na korupciju, a to je zapravo i slučaj svih društva na Balkanu. Ako je samo društvo korumpirano, onda se to odražava i na sam sport, koji danas sve više i više žudi za svežim kapitalom da bi osigurao svoju budućnost.

Definisanje korupcije u sportu

Šta je to korupcija i kako je definiraju?

Da bi u potpunosti razumjeli korupciju kao fenomen i da budemo svjesni potencijalne implikacije sa sportom, neophodno je definisati korupciju u segmentu sporta. U svom najjednostavnijem obliku, korupcija je definisana kao "Nepošteno ili nezakonito ponašanje" (Collins engleski rečnik). Traisman (2000:399) definiše kao "zloupotreba javnih ovlašćenja radi privatne koristi", i Ashforth & Anand (2003, in den Nieuwenboer i Kaptein , 2008:134) ukazuju na to da je korupcija "zloupotreba ovlašćenja za ličnu, pojedinačne i/ili organizacione dobiti".

Korupcija je svaki oblik zloupotrebe vlasti radi lične ili grupne koristi koja je prisutna u svim društvima, nezavisno u privatnom ili javnom sektoru (Anastasovski, I. 2010: citirano u knjizi Sport i pravo, 2011: 174).

Kako bi je sada definisali u sportu? Da li to postoji i u sportu?

Na ta pitanja svi oni koji se zanimaju faktom korupcije pogotovo u sportu i pitanjama koji su povezani sa sportom moraju dati odgovore. Za sada su to veoma skromni pokušaji, tu i tamo pojedini novinari kod nas napišu po neki članak o korupciji u sportu.

Za početak morali bi smanjiti pojavu korupcije u sudstvu, politici, zdravstvu, lokalnoj samoupravi, javnoj upravi, državnoj upravi, obrazovanju ali i u sportu. Kada uzmemo u obzir problem u društvenim sistemima na Zapadnom

Balkanu kao cjelini, poseban akcenat je stavljen na korupciju u bilo kom obliku i formi.

Evo samo jedan primjer kopucije u najpopularnijem sportu danas, fudbalu koju su novinari razotkrili: „*članovi Međunarodne fudbalske federacije (FIFA) Amos Adamu i Reynald Temarii potvrdili su u ponedjeljak kako će se žaliti na svoje kazne Međunarodnom sportskom sudu u Lausannei (CAS). Podsjetimo, spomenutu su dvojicu engleski novinari prije nekoliko mjeseci snimili kako traže novac za svoj glas uoči izbora domaćina svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine. Etička komisija Fife je Temariija kaznila s godinom dana obavljanja bilo kakvih dužnosti u nogometu, dok je Adamu dobio trogodišnju suspenziju. Takve je kazne prošli petak potvrdila i Fifina Žalbena komisija*“.

U sportu, korupcija može da ima oblik ponašanja sportista koji se uzdržavaju od postizanja nivoa performansi koje su normalno neophodne u sportu da se pobijedi konkurenciju i umjesto toga namjerno dozvoljavaju drugima da pobijede, ili ponašanje od strane sportskih funkcionera koji svjesno obavljaju njima dodeljene zadatke na način u suprotnosti od ciljeva i moralnih relevantnih vrijednosti kluba, udruženja, konkurencije u sportu, kao i uopšte društva u cjelini. (Meannig 2005: 189).

Korupcija u sportu podrazumijeva bilo koju nelegalnu, nemoralnu ili neetičku aktivnost koja pokušava da namjerno iskrivi rezultat sportskog takmičenja za ličnu imovinsku korist jedne ili više strana uključenih u tu aktivnost (Gorse & Chadwick (2009: 40-45).

Ovo je neophodno istaći zbog integracionih procesa i težnje svih zemalja u regionu da postanu punopravne članice Evropske unije. Sport bi trebao biti jedan od segmenata koji ima ulogu da promoviše naše kulturne, religijske i civilizacijske vrijednosti ka tom putu. Kao i ostale društvene sfere, ni sport nije imun na korupciju, a to je posebno

istaknuto na našim prostorima. Mišljenja smo da je rađeno vrlo malo studija oko ovog fenomena, ali da se javno govori, te da se etiketiraju pojedini sportski radnici, sportski klubovi i institucije koje su sklone korupciji.

O prisustvu korupcije možemo pričati u vrhunskom sportu, koji danas predstavlja biznis i ništa drugo, dok su amaterski sport a posebno rekreativi pošteđeni ove negativne pojavom. Sa jedne strane ovi problem imaju negativan uticaj na razvoj cjelokupnog sporta, a posebno vrhunskog, dok se sa druge stvara utisak da još uvijek korupcija nije ušla u amterski i rekreativni sport, koji kao prioritet imaju razvoj i razvitak omadine i promociju zdravog života ljudi.

Ramatrujući teze oko korupcije, mogli bi smo se osloniti na empirijsku tvrdnju o uzrocima po kojima sport sve više postaje komercijalizovan, sile tržišta teže da obore najvažnije principe etike i sportsku vrednost.

Šta bi moglo da pretstavlja korupciju u sportu?

- 1. Rastuća komercijalizacija sporta;*
- 2. Budžeti profesionalnih klubova;*
- 3. Sportsko obloživanje (kladionice);*
- 4. Transferi profesionalnih igrača;*
- 5. Politizacija sporta (svojestveno našem regionu) (Anastasovski, I. Nanev, L. 2011: 175)*

METOD RADA

Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je analiza stavova građana Republike Makedonije o korupciju u sportu i sportskim organizacijama. Cilj rada je da uvećamo broj naučnih saznanja o stavovima građana različitog rezidencijalnog statusa prema korupciji u sportu.

Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika u ovom radu je 413 građana iz raznih gradskih područja u Makedoniji sa time šta smo vodili računa oko obuhvatanja urbanog i ruralnog dijela države, spolu ispitanika i o svim uzrasnim kategorijama.

Uzorak Varijabli

Za ovo istraživanje napravljen je anketni upitnik sociodemografskih karakteristika, koji je sadržavao 29 pitanja (indikatora). Uzorak varijabli činilo je 6 sociodemografskih i 23 suštinske varijable, koje obrađuju problem korupcije u sportu i sportskim organizacijama, čime smo obuhvatili cjelokupan cilj ovog istraživanja.

Metod obrade podataka

Stavovi su izvedeni na osnovu analize ispitanika. Za obradu podataka su korištene prikladne statističko-matematičke

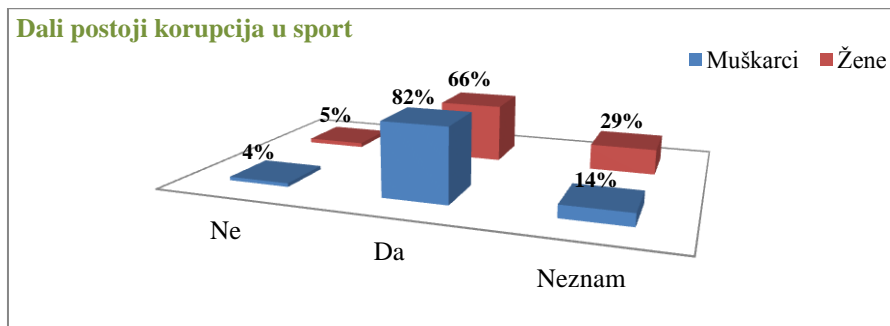
procedure, a frekvencije stavova su prikazane procentualno (%) u grafikonima. Cjelokupna analiza je urađena u statističkom paketu SPSS 17.0 for Windows.

REZULTATI I DISKUSIJA ISTRAŽIVANJA

Ispitivanje je provedeno u periodu april-jul 2013.godine u više opština na teritoriji Republike Makedonije.

Rezidencijalni status ispitanika kao naša teorijska zamisao može imati uticaj na stavove naših građana o korupciji u sportu i sportskim organizacijama, te smo samim tim utvrdili dvije različite grupe građana: urbana sredina (oni koje žive u gradu) i ruralna sredina (oni koje žive na selima).

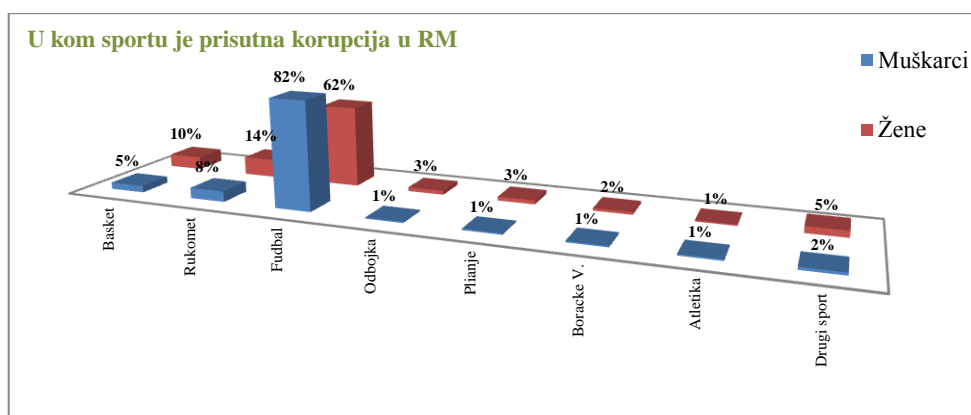
Analiza je rađena u odnosu na spol i rezidencijalni status ispitanika, te stavove o tome da li postoji korupcija u sportu i u kom sportu je prisutna korupcija.

Grafikon 1: Stavovi u odnosu na spol ispitanika

Na pitanje “Da li postoji korupcija u sportu u Republici Makedoniji” (Grafikon 1) jasno se vidi da 82 procenta muških i 66 procenta ženskih ispitanika imaju jasan stav o postojanju korupcije u sportu. Također 14 procenta muških i 29

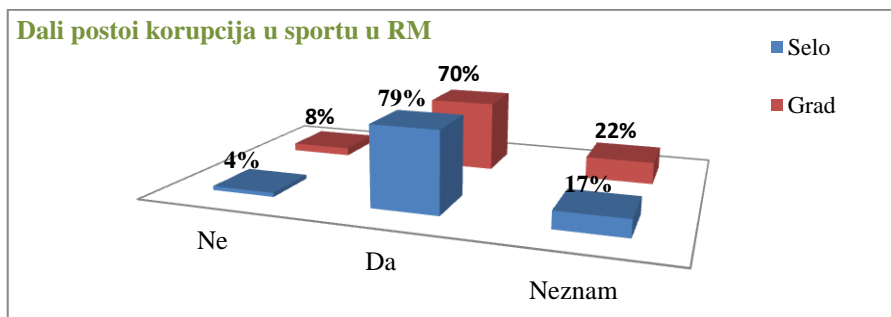
procenta ženskih ispitanika nema stav ili saznanja oko ovog pitanja i negativnog fenomena. Samo 4 procenta muških i 5 procenta ženskih ispitanika misli da nema korupcije u sportu.

Grafikon 2

Na pitanje “U kom sportu je prisutna korupcija u Republici Makedoniji” (Grafikon 2) prikazane su frekvencije stavova prema polu ispitanika o tome u kom sportu u Makedoniji najviše postoji

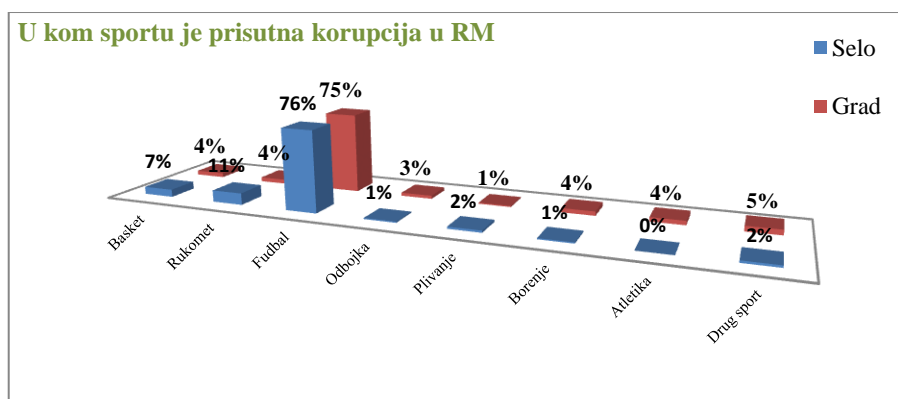
korupcija. Tako da 82 procenta muških i 62 procenta ženskih ispitanika imaju identičan stav, da je fudbal kao najpopularniji sport i najviše podložan korupciji.

Grafikon 3: Stavovi u odnosu na rezidencijalni status ispitanika

Na pitanje “Da li postoji korupcija u sportu u Republici Makedoniji” (Grafikon 3) 79 procenta ispitanika iz ruralne sredine i 70 procenata ispitanika iz urbane sredine imaju jasan stav o postojanju korupcije u sportu. Također 17 procenata ispitanika iz ruralne i 22 procenata ispitanika iz urbane sredine

nema stav ili saznanja oko ovog pitanja i negativnog fenomena. Samo 4 procenta ispitanika iz ruralne i 8 procenata ispitanika iz urbane sredine misli da nema korupcije u sportu. Ovi podaci ukazuju na činjenicu da korupcija sve više prodire u svijet sporta.

Grafikon 4

Na pitanje “U kom sportu je prisutna korupcija u Republici Makedoniji” (Grafikon 4) prikazane su frekvencije stavova prema rezidencijalnom statusu ispitanika o tome u kom sportu u Makedoniji najviše postoji korupcija. Tako da 76 procenta ispitanika iz ruralne i 75 procenta ispitanika iz urbane sredine imaju identičan stav, da je fudbal kao najpopularniji sport i najviše podložan korupciji.

ZAKLUČAK

Upravljanje vrhunskim, a naročito profesionalnim sportom, treba da bude nešto više od komercijalizacije, koju zanima samo stvaranje bogatstva. Ako rasprava o korupciji u sportu ima ikakvu snagu, to nije samo zato šta sportska industrija mora da izgubi ukoliko sport pojeftini, tj., ukoliko pređe granice na kojima se to može ispraviti (argument iz uzajamne koristi), nego i zato što nepristrasno rezonovanje upućuje na to da vrijednosti koje su srž dobrih sportskih takmičenja imaju dovoljno snage da postave moralna ograničenja našoj težnji za zadovoljavanjem privatnih interesa.

Na kraju sasvim sigurno možemo ponuditi nekoliko važnih zaključka iz ovog rada i to:

1. Neophodan je ozbiljan stav države u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, a tu mislimo i na zajedničke akcije svih država u regionu;
2. Države moraju imati veću finansijsku kontrolu gledano sa finansijskog aspekta;
3. Neophodna je veća saradnja između državnih institucija i sportskih saveza, kao i sportskih klubova u pravcu suzbijanja korupcije, i
4. Uključivanje u aktivnosti o suzbijanju korupcije od strane sportista i/ili onih sportskih funkcionera koji imaju direktnu odgovornost za ishod sportskog takmičenja.

LITERATURA

- [1] Anastasovski, I. (2010). Korupcija u sportu, Beograd: *savremenisport.com*, stručni rad.
- [2] Anastasovski, I. Lazar, N. (2011). *Sport i pravo*, Skopje: Geostrateški Institut GLOBAL, Fakultet za fizičku kulturu – Skopje, Fleksograf, str. 174-175.
- [3] Gorse, S. & Chadwick, S. (2010) Conceptualising Corruption in Sport: Implications for Sponsorship Programmes, *The European Business Review*, July/August 2010: 40-45.
- [4] Nikolov, I. (2014). Stavovi i mišljenja na građanite na Republika Makedonija za zakonite od sport bazirani na nekoj sociodemografski karakteristiki, Skopje: *Magisterski trud*, FFOSZ.
- [5] Internet portal: www.index.hr
- [6] Internet portal: *savremenisport.com*
- [7] Jovanović, P. (2004). Anatomija korupcije. Beograd: Transparency International Serbia.
- [8] Maennig, W. (2005) Corruption in International Sports and Sport Management: Forms, Tendencies, Extent and Countermeasures, *European Sport Management Quarterly*, 5(2), pp.187-225
- [9] Samantha Gorse & Simon Chadwick, (2011). The Prevalence of Corruption in International Sport A Statistical Analysis, Report prepared for the remote gambling association and their partners, the European gaming and betting association and the European sports security association by, Corruption in International center for the international business of sport Coventry university business school, pg.7-8.
- [10] Vuković, S. (2007). Tranzicija i korupcija. Beograd: Institut društvenih nauka.